

Nije dovoljno samo postavljati predstave, u kazalištu želim stvarati relevantne društvene događaje

razgovor s **Dubravkom Vrgoč**, novoimenovanom intendanticom Hrvatskoga narodnog kazališta u Zagrebu vodio **Matko Botić**

Kriza rukovodstva središnje hrvatske teatarske kuće, Hrvatskoga narodnog kazališta u Zagrebu, mjesecima je uzbunjivala duhove i zrcalila temeljne, dubinske probleme domaće kulturne politike: nejasno postavljenu zakonsku regulativu, destruktivne rovovske bitke međusobno suprotstavljenih interesnih skupina te, prije svega, akutni nedostatak vizije osuvremenjivanja nacionalnih teatarskih mastodonata. Iz domaćega kulturegorskog gliba izdvojio se upraviteljski rad Dubravke Vrgoč, koja je Zagrebačko kazalište mladih u proteklih deset godina postavila visoko na listu najuspješnijih europskih teatarata, pa se upravo njezin umjetničko-menadžerski pristup učinio najpogodnijim za prijeko potrebno i dobro na zakašnjelo usmjeravanje Hrvatskoga narodnog kazališta u Zagrebu prema dvadeset i prvome stoljeću. Nova intendantica prvog rujna dolazi na posao pod snažnim povećalom javnosti – njezin europski ugled, kazališni rafinman i menadžerska beskompromisnost obećavaju uzbudljiv preokret u radu zagrebačkog HNK-a, prizivaju dobre želje, ali i stvaraju opipljiv strah od neizostavnih promjena dosadašnjeg poslovnog i umjetničkog funkcioniranja teatra. S Dubravkom Vrgoč, točno dva mjeseca prije stupanja na dužnost, razgovaramo o širokoj paleti upravljačkih i umjetničkih izazova koji je očekuju najesen,

s naglaskom na čitateljima *Kazališta* najzanimljiviji, dramski dio programa središnjeg nacionalnog teatra.

Većina pretendenta na rukovodeće pozicije velikih hrvatskih kazališta prije samog natječaja licitira zvučnim imenima suradnika. Tvoj umjetnički tim u zagrebačkom HNK-u nije izravno predstavljen u programu...

Naravno da razmišljam o nekim ljudima s kojima bih promišljala i stvarala teatar, no mislim da to nije najvažnije. Na čelnim mjestima u HNK-u moraju biti ljudi s visokom razinom umjetničkog autoriteta, no nisam navodila konkretna imena i smatram da to ni u kojem smislu nije umanjilo kredibilitet predloženoga programa.

Imena još uvijek nisu poznata javnosti?

Mislim da ne bi bilo korektno govoriti o konkretnim imenima prije natječaja koji će biti raspisan početkom rujna.

U redu, razgovarajmo onda o strukturnim osobitostima kazališta u koje ulaziš u rujnu. Jedna od najčešće spominjanih boljki središnje hrvatske teatarske kuće jest nedostatak druge scene. S tvojim imenovanjem počelo se pričati o rješavanju toga problema...

Dubravka Vrgoč

Foto: Mera Bratoš

sto kulturnog okupljanja, a i Gradu je u interesu da taj zapušteni kompleks, koji se nastavlja na željeznički kolodvor u neposrednoj blizini centra grada, otvori građanima. Kada bi se izgradila nova dvorana uz djelomičnu rekonstrukciju dijela tamošnje industrijske baštine s početka dvadesetoga stoljeća, Zagreb bi nakon stotinu godina napokon dobio novi kazališni prostor, a HNK prijeko potrebnu drugu scenu.

Koliko je to realno očekivati u idućih nekoliko godina?

Da nismo postali dijelom Europske unije, to bi bilo vrlo teško ostvarivo, ali uz pomoć europskih fondova namijenjenih upravo takvoj vrsti investicija, uz sredstva Grada i Ministarstva kulture, takav pothvat nije nedostižan. Dakako, nitko ništa još nije aplicirao, i teško je očekivati da će se taj projekt u potpunosti dovršiti u mome četverogodišnjem mandatu u HNK-u. No s nekolicinom zagrebačkih arhitekata posjetila sam Liège, čiji je Théâtre de Liège nedavno preseljen u adaptiranu staru zgradu, koja je u dvije i pol godine iz zapuštenoga zdanja u gradskome središtu pretvorena u jedno od najljepših kazališta u Europi. Dakle, uz odgovarajuću organizacijsku i financijsku potporu moguće je izvesti takav zahvat i u relativno kratkom vremenskom razdoblju.

To je bio jedan od mojih uvjeta da uopće krenem u ovu avanturu. O tom se problemu oduvijek pričalo, to je goruća tema preko četrdeset godina – situacija s trima ansamblima na jednoj pozornici potpuno je neodrživa. Primjeri iz Europe pokazuju da više gotovo i nema kazališta s dramom, operom i baletom na jednoj jedinog sceni, a, osim toga, od baroknog portala HNK-a za suvremeni dramski teatar puno je pogodnija takozvana crna kutija. Ako analiziram zašto neke predstave u toj kući nisu uspjele, a imale su potencijala, dolazim do zaključka da puno toga ovisi i o zadanostima same scene. Dobila sam neke garancije iz Grada da bi taj problem napokon mogao biti riješen – spominje se prostor u kojem je nekad bila smještena Tvornica željezničkih vozila „Gredelj“, koji sam na neki način sama otkrila kao potencijalnu kazališnu lokaciju. Učinilo mi se da bi upravo tamo moglo biti novo mje-

Postoji li i privremeni „plan b“?

Postoji inicijativa Ministarstva kulture da se za jedan dio dramskog repertoara u roku od godine dana preuredi sadašnje skladište HNK-a u Ulici Božidara Adžije, gdje bi se uz izgradnju fleksibilnoga gledališta uz dramske mogli igrati i manji baletni naslovi, što bi svakako pomoglo u rasterećivanju stare zgrade i omogućilo pomniju profilaciju svakog od ansambala. Osim toga, HNK treba otvoriti gradu i izvan kazališnih dvorana – manje dramske i baletne forme mogu se publici predstavljati i u muzejima, a u ljetnim mjesecima i na otvorenim prostorima. Ono što je iznimno važno i što treba učiniti u što kraćem vremenu jest učiniti HNK otvorenim kazalištem.

Druga scena definitivno je nužnost, ali pomisao da dramski teatar više neće koegzistirati na onoj sceni ipak budi stanoviti žal za prekidom kontinuiteta...

Ne mislim da se dramski teatar treba zauvijek, i u potpunosti, iseliti s Trga maršala Tita, neki projekti mogu profitirati od zadanosti te starinske scene, osim toga, jedna od velikih prednosti HNK-a jesu i zajednički projekti u koje mogu biti uključeni dramski ansambli, zbor, orkestar, plesači, jednom riječju cjelokupan umjetnički potencijal te velike kuće. Puno se mogućnosti otvara na postojećoj sceni, ali bez druge zgrade budućnost HNK-a prilično je neizvjesna, posebice je neizvjestan razvoj dramskog ansambala. Nedopustivo je da Drama HNK-a premijerno izvede predstavu, pa onda četiri mjeseca ne izvede nijednu reprizu, ili da tamošnji glumci odigraju četiri predstave mjesečno. Sadašnji ansambli Zagrebačkog kazališta mladih jedan je od najboljih u ovom dijelu Europe upravo zbog velikog broja odigranih predstava, čestih gostovanja, glumačke kondicije koja im omogućava da odigraju i dvadeset i pet predstava mjesečno, rada sa stranim redateljima... Upravo je to ono što glumcima u HNK-u trenutačno nedostaje.

Ključni problem očito nije samo gužva na središnjoj sceni, nego cjelokupni ustroj kazališta...

Naravno, potrebno je reformirati austrougarski model koji se stotinu godina nije mijenjao – nefleksibilni ansambli, veliki broj zaposlenih koji onemogućava gostovanja, zastarjela financijska struktura u kojoj preveliki iznosi odla-

ze na isplaćivanje osobnih dohodaka, sve su to „utezi oko vrata“ institucije koja ne ide ukorak s vremenom. Nedavno su u Italiji, poznatoj kao „zemlji opere“, ukinute četiri operne kuće, a ja se bojim da se to u bliskoj budućnosti ne dogodi i s HNK-om, i svim ostalim kazalištima u Hrvatskoj. Zapravo je fascinantno koliko mi ustvari danas još uvijek imamo novaca za kulturu, iako se kulturni radnici stalno bune i negoduju zbog stanja u kojemu se nalazimo – strahujem da je čak i ovakva, recesijska slika neodrživa ako se pogleda stanje u Europi, posebice što se kazališta i kulture tiče. Naši budžeti još su uvijek prilično impresivni, što dugoročno neće biti moguće održati, ako ne dođe do značajnih strukturnih reformi.

Zazivanja strukturnih reformi zvuče kao refreni hrvatskih političara prije nego što se dokopaju vlasti. Što konkretno treba napraviti da ne bi ostalo na pukim pričama?

Najvažnije je što prije mijenjati zakonsku regulativu – konkretno mislim na Zakon o kazalištu i Zakon o radu. Ne mislim da bi ljudi trebali ostati bez posla, ali valjalo bi osmisliti fleksibilan model koji bi omogućio prenamjenu određenih radnih mjesta i odlazak u druge institucije jednog dijela zaposlenih u pojedinim kazališnim kućama. Vlade se mijenjaju, nijedna ne poduzima ništa, a novaca je sve manje, i ta se tendencija zasigurno neće promijeniti na bolje. Kako stvari stoje, morat će se raditi liste prioriteta kada je riječ o budžetskom novcu, a, nažalost, mislim da kazalište neće biti pri vrhu te liste... Svjesna sam da je riječ o procesu, da se ništa ne mijenja preko noći, ali činjenica je da imamo zakone koji ništa ne rješavaju, kao što je, primjerice, Zakon o kazalištu koji se koristi za partikularne interese oko statusa kazališnih kuća u Zagrebu ili Varaždinu. No on ni na koji način ne pomaže u pozicioniranju teatra u današnjem društvu.

Kako planiraš zagrijati za vlastite ideje HNK-ov dramski kolektiv, koji je, kako sama kažeš, navikao na neki drugačiji princip djelovanja?

Cjelokupan HNK malo je zastao u nekom prošlom vremenu, ali za to nikako nisu krivi pojedinačni umjetnici u Drami, Operi ili Baletu. Dramski ansambli treba umjetnički poticaj prije svega kroz gostovanja, dolazak stranih umjet-

nika, različite oblike suradnje i koprodukcijske projekte, ustrajavanje na mobilnosti i izlasku iz okvira u kojima su predugo sputani. Prepoznajem kod dijela zaposlenika HNK-a određeni strah od moga dolaska, i to mi je posve normalno, jer kad utoneš u sigurnost dobro poznate situacije, kakva god ona bila, teško se odvažiti na nešto novo, no to je jedini način da se nešto pokrene. Potrebna je doza rizika te želja za promjenom, vjerujem da je tako moguće izaći iz kolotečine te napraviti kvalitativan pomak naprijed, jer u HNK-u je sve isto već dvadesetak godina, iz sezone u sezonu, vrijeme je da krenemo naprijed. Iz razgovora s nekim zaposlenicima zaključujem da je veliki broj ljudi spreman za takav izazov, iako sam svjesna da to neće biti lak put.

U svom programu spominješ neka od najzvučnijih redateljskih imena suvremenoga svjetskog teatra. Je li realno očekivati da će im angažman u Zagrebu biti izazovan?

Većina tih ljudi gostovala je na Festivalu svjetskog kazališta u Zagrebu, upoznati su s mojim radom, neki od njih sudionici su programa *Prospero* u kojemu sudjeluje i naš Festival. Uz teatar Odéon iz Pariza i Théâtre national de Bretagne iz Rennesa, Festival svjetskog kazališta u Zagrebu koproducent je novog autorskog projekta španjolske redateljice Angélice Liddell, pod nazivom *Ti si moja sudbina / Otmica Lukrecije*, koji će biti praizveden upravo u HNK-u najesen, a na taj događaj pozvat ćemo veliki broj europskih i svjetskih kazališnih producenata koji će imati priliku upoznati se s našim kazališnim životom. Ono što mi se čini značajnim jest predstavljanje zagrebačkog HNK-a kao važnog kulturnog i kazališnog središta, pa će biti lakše osigurati angažmane vodećih inozemnih umjetnika. U posljednjih desetak godina puno sam surađivala s eminentnim ljudima iz europskog i svjetskog teatra, stvorila sam i partnerske i prijateljske odnose, i mislim da je to neka vrsta garancije za suradnju. I po pregovorima s Angélicom Liddell može se vidjeti da je moguće angažirati uistinu veliko ime bez astronomski visokih honorara, ako se ponudi izazovna suradnja u umjetničkom smislu. Sljedeće godine u HNK će doći i Pippo Delbono koji je prije dvije godine, kada je gostovao na Festivalu svjetskog kazališta s predstavom *Poslije bitke*, sam izrazio želju da

Dubravka Vrgoč, Jan Fabre, Ivica Buljan

radi predstavu upravo u tome prostoru. Suradnja s tako velikim imenima najbrži je put da HNK postane uistinu relevantan u europskim okvirima.

Kako koncipirati dramski repertoar zagrebačkog HNK-a, da istovremeno bude ispunjen intrigantnim klasičnim naslovima, ali i okrenut suvremenim teatarskim stremljenjima?

Kada sam postala ravnateljicom ZKM-a, nisam na početku znala točnu formulu repertoarnog odabira naslova – s vremenom se ispostavilo da ovađajna publika najviše voli domaće dramske autore te da je cijela slava ZKM-a proizašla iz domaćih dramskih tekstova i autorskih projekata domaćih umjetnika. Mislim da na to treba obratiti pažnju i u HNK-u. Uz neizostavan klasični repertoar, pročitano u suvremenom ključu, važan dio programa zauzimat će i suvremeni domaći tekstovi, kao mamac za gledatelje koji su i dosad posjećivali kazalište, ali i za neku novu publiku koju tek treba zainteresirati za teatar. S tim u skladu raspisivat će se i natječaj za domaće dramske tekstove.

Što će se u Drami HNK-a zbiti u prvoj sezoni tvoga mandata?

Cijela se Europa ove 2014. godine bavi stogodišnjicom početka Prvoga svjetskog rata, pa će i HNK svojim dramskim premijerama u prvoj sezoni moga mandata ispitivati

Dubravka Vrgoč, Thomas Ostermeier

senzibilitet toga razdoblja i poveznice sa sadašnjim vremenom i društvom. Ivica Buljan režirao će *Vučjak* Miroslava Krležea, nakon toga Jernej Lorenci postavlja *Lulu* Franza Wedekinda, Matija Ferlin u koprodukciji s *Kunstenfestivalom* u Bruxellesu radi autorski projekt koji također uspostavlja odnos s tim vremenom, a na kraju sezone Anica Tomić i Jelena Kovačić uprizorit će *Daleku zemlju* Arthura Schnitzlera. Iz toga programa vidljivo je da se bavimo klasikom, ali ne u onom općem, ziheraškom smislu, niti se skrivamo iza floskule „klasika u suvremenom čitanju“, nego pokušavamo na umjetnički relevantan način istraživati aktualne teme pomno promišljenim izborom naslova. Krležine drame s tim vremenom, a na kraju vodile 30. prosinca, pa i ja planiram premijeru taj dan, ili dan kasnije, na Silvestrovo, jer želim da to ne bude samo predstava, već *event*, događaj. To mi se čini jako bitno, i u ZKM-u sam se trudila da premijere budu više od predstava, ali i da kazalište živi i mimo samih predstava. S tim u vezi inicirala sam nedavno i sastanak ustanova koje se nalaze u neposrednoj blizini HNK-a, oko Trga maršala Tita, riječ je o Muzeju za umjetnost i obrt, Akademiji dramske umjetnosti, Muzičkoj akademiji, Ansamblu *Lado*, Pravnom fakultetu, Sveučilištu, Školi za dizajn i Školskom muzeju – sve te institucije žive skupa, ali se ne dodiruju, ne obraćaju pažnju jedna na drugu. U rujnu, svi skupa, organizirat ćemo Dan otvorenog trga, *event* kojim ćemo

se predstaviti gradu u kojemu djelujemo i građanima s kojima i za koje radimo. Od izuzetne je važnosti da se HNK otvori prema gradu, da postane uistinu važno mjesto u svome domicilnom okruženju – tek tada može postati zanimljiv i u nekom širem kontekstu.

Inzistiranje na pomno promišljenim odnosima s javnošću i tendencija da stvaraš događaje, a ne samo predstave, konstanta je tvoga rada koju nećeš zanemariti ni u HNK-u...

Kazalište je otisak prsta osobe koja ga vodi, i u tome smislu sigurno ću i u HNK-u nastaviti s istim naglaskom na marketinške i PR aktivnosti. Usput rečeno, od 527 zaposlenih u HNK-u nema nijednog tko se bavi striktno odnosima s javnošću, što govori o tome koliko je to dosad bilo važno u funkcioniranju nacionalne kazališne kuće.

Koliko je važno za rad središnjeg nacionalnog teatra zainteresirati i dio građanstva koje je dosad prema HNK-u bilo uglavnom indiferentno?

U novom programu Europske komisije razvoj publike definitivni je prioritet i mislim da je to precizno prepoznat problem, s kojim ćemo u HNK-u imati puno posla. ZKM okuplja gledatelje svih dobnih skupina, dok u HNK-u prevladavaju posjetitelji iznad šezdeset godina. Naravno, nemam ništa protiv toga dijela kazališne populacije, ali mislim da bi teatar trebao pripadati cijelome gradu. Mi smo u ZKM-u obilazili fakultete, otvarali štandove po školskim ustanovama, držala sam predavanja na Ekonomskom fakultetu, gdje, primjerice, studenti uopće nisu znali da mogu dobiti ulaznicu po povlaštenoj cijeni. Nikada nije problem u publici, problem je u kazalištu koje mora prepoznati svoju publiku i doprijeti do nje.

Neposredno prije nego što te Vlada Republike Hrvatske potvrdila kao novu intendanticu, u medijima je objavljeno otvoreno pismo dijela zaposlenika HNK-a. Spominjala se nedovoljna briga o domaćem opernom repertoaru, korišteni su teški termini poput nacionalne izdaje...

Problem je u pitanju što danas uopće znači nacionalno kazalište? Starinska definicija toga pojma uči nas da nacionalno kazalište okuplja naciju, promovira jezik i doma-

ću književnost, ali danas, u globaliziranom svijetu, kad smo i sami dijelom neke veće zajednice, takav opis više ne znači mnogo. Mislim da pojam nacionalnog teatra danas znači biti *prvi od prvih*, iznad svih – kad u Europi netko spomene hrvatsko kazalište, zagrebački bi HNK trebao biti primjer izvrsnosti toga pojma. To je već napravio ZKM, a sada ćemo to pokušati i s HNK-om. A što se tiče prozivki i otvorenih pisama – zadnja sam osoba koja bi ukinula domaće tekstove i autore, kao što sam već rekla, na tome sam i napravila karijeru.

Ali u predloženom opernom programu stvarno nema domaćih naslova...

U programu se ne vide reprizni naslovi, uspješnice kao što su *Ero s onoga svijeta* Jakova Gotovca i Zajčev *Nikola Šubić Zrinski*, za koje mislim da bi im godila nova režijska čitanja, primjerena današnjem vremenu. Osim toga, sljedeće sezone postavljamo i Brkanovićev *Ekvinocij*, koji je danas gotovo zaboravljeno djelo hrvatske operne baštine. Mislim da su svi ti otpori rezultat straha od novoga. Hajdemo se kao nacionalno kazalište prvo potruditi da budemo najbolji, pa tek onda sve ostalo.

Jedan od noviteta u funkcioniranju HNK-a u tvojoj viziji jest i program „filozofskog teatra“, koji okuplja zbilja zanimljive suradnike...

Taj dio programa sastoji se od diskusija kroz cijelu sezonu, jednom mjesečno ili jednom u dva mjeseca, a svake godine praižvest će se i jedna drama iz pera vodećih svjetskih intelektualaca. Ove jeseni prvo ćemo ugostiti Juliju Kristevu, a Slavoj Žižek pred završetkom je svoje prve drame, ekskluzivno pisane za zagrebački HNK, za koju još tražimo redatelja. Praizvedba prve Žižekove drame zasigurno će pobuditi veliko zanimanje u cijeloj Europi, to je uz praizvedbu spomenutog autorskog projekta Angélice Liddell projekt koji bi počeo s novim pozicioniranjem HNK-a u europskim okvirima.

Festival svjetskog kazališta tvojim intendantskim imenovanjem prelazi u HNK, iako ga je publika desetak godina poistovjećivala sa ZKM-om...

Festival smo osnovali Ivica Buljan i ja 2003. godine, neko je vrijeme infrastrukturno bio u zrakopraznom prostoru, a

mojim dolaskom u ZKM izborila sam se za pripojenje Festivala toj kazališnoj kući, jer je tako cijela priča mogla biti puno jeftinija. Festival se odvijao po cijelome gradu, ne samo u ZKM-u, i s vremenom je postao neodvojivim dijelom moga kazališnog rada, ali i važnom karikom u mome promišljanju budućnosti HNK-a, upravo zbog neprekinutog kontakta s istaknutim europskim i svjetskim umjetnicima koji nastupaju na Festivalu. Bez iskustva vođenja Festivala svjetskog kazališta sigurno se ne bih odvažila za rukovodeće pozicije u teatru.

Zagrebačko kazalište mladih pod tvojim vodstvom prometnulo se u jedan od najboljih europskih teatar. Kako vidiš njegov daljnji put, nakon tvoga odlaska?

Putovi HNK-a i ZKM-a ne moraju se suprotstavljati i potirati jedan drugoga. Netko tko dolazi nakon mene u Teslinu 7 trebao bi obrnuti priču, naći neki novi smjer i istražiti kako to kazalište može nastaviti svoj umjetnički put. ZKM trenutno ima svoje mjesto u europskim okvirima i to mu nitko ne može oduzeti, a mi u HNK-u tek se trebamo izboriti za takav status. Nakon što se izborimo, te dvije priče u dva teatra mogu ići paralelno. Kad sam došla u ZKM govorili su mi da bih trebala biti alternativom, a ja sam postavljala pitanje: alternativa kome? Ako HNK zasluži poziciju nacionalnog kazališta u kvalitativnom smislu te riječi, onda ZKM ima šansu biti zbiljska alternativa, i mislim da mu ta pozicija otvara brojne mogućnosti.

Sa ZKM-om si pokazala da hrvatsko kazalište itekako može i u financijskom smislu profitirati od internacionalne suradnje i korištenja europskih fondova. Kako to da baš nijedan drugi domaći teatar nije sljedio taj put?

U Hrvatskoj postoji puno predrasuda oko europskih fondova, nitko se ne želi uhvatiti posla oko nužnih priprema za takvu vrstu financiranja, a osim toga, domaća kazališta su dotirana od gradova i države, pa većina barata s onim što ima, i ne zamara se puno drugim mogućnostima. Za uspješnu aplikaciju potrebna je samo dobra ideja, jasan program i pouzdani partneri u inozemstvu. Od sredstava europskih fondova ZKM je 2012. godine udvostručio svoj budžet dobivši istu količinu novaca kao i od Grada Zagreba. Naravno, nekima je lakše živjeti od stabilnih dotacija i ne „maknuti ni malim prstom“ po pitanju europskih, ali i drugih fondova.